

Potraživanja – obveza usklađivanja dan 31. 10. i ispravci na kraju godine

Martina Štefković*

Približavanjem kraja proračunske 2023. godine započinju procesi vezani uz popis imovine i obveza te knjigovodstvene evidencije koje prethode zaključnim godišnjim knjiženjima. U nastavku se daje osvrt na obvezu usklađivanja potraživanja s dužnicima u listopadu i prosincu koja su preduvjet za provođenje i evidentiranje ispravka vrijednosti potraživanja proračuna, proračunskih i izvanproračunskih korisnika.

1. Uvod

Potpuni ispravak vrijednosti potraživanja provodi se ako je od roka naplate potraživanja prošlo više od godine dana i kod pokretanja stečajnog i/ili likvidacijskog postupka nad dužnikom. Navedeno je definirano člankom 37.a. Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu (NN, br. 124/14, 115/15, 87/16, 3/18, 126/19 i 108/20). Preduvjet za provođenje ispravka vrijednosti potraživanja prema kriteriju kašnjenja u naplati ili pokretanja postupka stečaja ili likvidacije je proveden popis potraživanja. Da bi popis potraživanja bio vjerodostojan, stanje potraživanja u poslovnim knjigama potrebno je uskladiti s dužnicima.

Obveza usklađenja potraživanja i obveza s dužnicima i vjerovnicima prilikom obavljanja redovnog godišnjeg popisa sa stanjem na dan 31. prosinca definirana je Uputom o obavljanju popisa imovine i obveza od 11. prosinca 2015. (KLASA:400-01/15-01/112, URBROJ: 513-05-02-15-2), proračunima, proračunskim i izvanproračunskim korisnicima. Osim navedenog, pitanjem 50. Uputnika o fiskalnoj odgovornosti propisana je obveza testiranja usklađenosti podataka o potraživanjima s dužnicima na datum 31. listopada. Navedenim dokumentima istaknuta je nužnost usklađivanja podataka s vjerovnicima i dužnicima o stanju obveza i potraživanja, s obzirom na izvješća DUR-a koji je utvrdio kako se popis financijske imovine i obveza često svodi na prijepise iz poslovnih knjiga, što ga čini nevjerodostojnim.

Sukladno Pravilniku o financijskom izvještavanju u proračunskom računovodstvu (NN, br. 37/22) proračunski korisnici financijski izvještaj za proračunsku godinu dostavljaju do 31. siječnja tekuće za prethodnu godinu, jedinice i izvanproračunski korisnici do 15. veljače tekuće za prethodnu godinu. Godišnji popis koji se mora obaviti sa stanjem na dan 31. prosinca nema propisanog roka do kojeg se mora izvršiti, no uzimajući u obzir rokove za financijsko izvještavanje, jasno je kako popis mora biti obavljen prethodno navedenim rokovima. Obveznici s velikim brojem dužnika, zbog kratkih rokova za provođenje završnih knjiženja te izradu godišnjih financijskih izvještaja, nisu uvijek u mogućnosti provesti pravodobno i sveobuhvatno

usklađenje podataka o potraživanjima s dužnicima. Slijedom navedenoga, **u okviru pitanja 50. Uputnika definiran je datum usklađenja s dužnicima 31. listopada** kako bi se usklađenje moglo provesti u roku dovoljnom za provođenje popisa i sastavljanje financijskog izvještaja. Kao referencu pitanju, potrebno je priložiti preslike odnosno reference izvoda otvorenih stavaka na uzorku 10%, ali ne više od 20 izvoda otvorenih stavaka.¹

2. Popis imovine i obveza

Financijska imovina knjigovodstveno se iskazuje na računima skupina:

- 11 Novac u banci i blagajni,
- 12 Depoziti, jamčevni polozi i potraživanja od zaposlenih te za više plaćene poreze i ostalo,
- 13 Potraživanja za dane zajmove,
- 14 Vrijednosni papiri,
- 15 Dionice i udjeli u glavnici,
- 16 Potraživanja za prihode poslovanja,
- 17 Potraživanja od prodaje nefinancijske imovine.

Člankom 7., stavkom 2. Pravilnika o proračunskom računovodstvu, proračunima i proračunskim korisnicima propisana je obveza vođenja, između ostalog, i analitičkog knjigovodstva financijske imovine i obveza, odnosno potraživanja i obveza, po subjektima, računima, pojedinačnim iznosima, rokovima dospelosti, zateznim kamatama i dr.

Popis potraživanja provodi se prema stanju u poslovnim knjigama i vjerodostojnoj dokumentaciji. Potraživanja se razvrstavaju na nesporna (dospjela i nedospjela) i sumnjiva i sporna, koja se predlažu za ispravak vrijednosti odnosno otpis zbog zastare ili nemogućnosti naplate.

¹ U to se uključuju i IOS-i kojima se potvrđuje da je stanje potraživanja u analitičkoj evidenciji pošiljatelja IOS-a 0,00 eur. Iskazano stanje ne znači da i primatelj IOS-a u svojim analitičkim evidencijama ima isto stanje obveza prema pošiljatelju. Stoga je u uzorak od 10% dužnika potrebno uzeti i one partnere s kojima je subjekt u razdoblju od 1. studenog prethodne godine pa do 31. listopada godine u kojoj se vrši usklađenje potraživanja ostvario poslovne događaje, a prema tim partnerima u svojim analitičkim evidencijama na dan 31. listopada stanje potraživanja ima evidentirano u iznosu od 0,00 eur.

* Martina Štefković, mag. oec., Ministarstvo financija RH, Zagreb

Povjerenstvo za popis imovine i obveza u popisne liste popisuje dugoročna i kratkoročna potraživanja, utvrđuje stvarno stanje i razlike između stvarnog stanja utvrđenog popisom i knjigovodstvenog stanja usklađivanjem podataka s vjerovnicima i dužnicima, provjerava usklađenost analitičkih i sintetičkih podataka, utvrđuje razlike između stvarnog stanja utvrđenog popisom i knjigovodstvenog stanja imovine, odnosno stanja po posebnim evidencijama te razloge nastalih razlika i predlaže način postupanja s utvrđenim viškovima i manjkovima.

Osim obveze usklađivanja podataka o potraživanjima u okviru popisa imovine, ista je obveza propisana i Upitnikom o fiskalnoj odgovornosti kroz pitanje 50. na dan 31. listopada.

Usklađivanje podataka o potraživanjima s kupcima provodi se putem izvoda otvorenih stavaka.

3. Usklađivanje potraživanja s dužnicima na dan 31. listopada

Točnost stanja potraživanja od kupaca iskazanih u poslovnim knjigama na dan 31. listopada provjerava se potvrdom stanja od strane kupaca (dužnika). Uobičajeno se navedeno provjerava putem **izvoda otvorenih stavaka (IOS-a)**. IOS predstavlja pregled dugovanja i potraživanja primatelja IOS-a prema stanju u poslovnim knjigama pošiljatelja na određeni dan. Potvrda stanja otvorenih stavaka odnosno dugovanja u računovodstvenom smislu je dokaz valjanosti potraživanja od kupca te je potvrda realnosti u poslovnim knjigama iskazanih potraživanja i prihoda po pojedinom osnovu. IOS obrasci mogu imati i suštinsku ulogu kao priznanje duga, ali samo u slučaju kada je usklađeni izvod iz otvorenih stavki ovjeren od strane ovlaštene osobe za zastupanje tvrtke, što je važno u slučaju sudskog spora i pri utvrđivanju rokova zastare svakog pojedinog potraživanja.

IOS se može koncipirati tako da se od kupca traži izjava slaže li se s iznosom duga navedenim u IOS-u ili tako da se od dužnika odgovor traži samo ako se ne slaže s iznosom duga koji je naveden u IOS-u. S obzirom na to da obveznici ne mogu utjecati na to da im se svi poslani izvodi otvorenih stavaka potvrđeni i vrate, drugi navedeni način formiranja IOS-a prikladan je zato što obveznik na pitanje broj 50. može odgovoriti potvrdno ako su izvodi otvorenih stavaka poslani svim dužnicima. Ne vraćanje IOS-a pošiljatelju znači da se dužnik slaže s iznosom duga koji je naveden u IOS-u, no u tom je slučaju potrebno osigurati potvrdu da je dužnik IOS i primio.

U slučajevima velikog broja dužnika, osobito kada se radi o manjim iznosima i u odnosu s fizičkim osobama – dužnicima, način usklađivanja putem IOS-a nije potrebno provoditi ako je uspostavljen kontinuirani sustav praćenja i informiranja o stanju njihova duga. Primjer takvog sustava je iskazivanje potraživanja od dužnika na svakom računu, tako da uz iznos tekućeg dugovanja sadrži i ukupan iznos dugovanja u trenutku ispostavljanja računa. Prednost takvog načina informiranja o stanju potraživanja vjerovnika je i u tome što primitkom takvog dokumenta dužnik ima

mogućnost reagiranja na ukupan dug ukoliko smatra da nije točan, što će rezultirati međusobnim usklađivanjem podataka vjerovnika i dužnika.

Školske ustanove za korištenje usluge školske kuhinje i provođenje programa produženog boravka s korisnikom usluge (roditelj/skrbnik) sklapaju ugovor za školsku godinu. Temeljem zaduženja škola korisniku nije obvezna izdavati izlazne račune ako mu izdaje opće uplatnice odnosno platne naloge (virmane) na mjesečnoj bazi. Prema mišljenju Porezne uprave, uplatnica odnosno virman, koji sadrži elementa računa, sukladno poreznim propisima vjerodostojna je dokumentacija za naplatu potraživanja za pružene usluge školske kuhinje i programa produženoga boravka te je vjerodostojna dokumentacija za knjigovodstveno evidentiranje u poslovnim knjigama. Stoga je sustav iskazivanja potraživanja od dužnika na svakoj uplatnici, tako da uz iznos tekućeg dugovanja sadrži i ukupan iznos dugovanja, dostatna referenca za potvrdni odgovor na pitanje 50. Upitnika.

Dodatno, proračunski korisnici koji posluju preko jedin-stvenog računa državne riznice i imaju pristup podacima u SAP sustavu državne riznice, imaju u svakom trenutku uvid u iznose potraživanja i obveza evidentiranih u glavnoj knjizi državnog proračuna. Stoga navedeni korisnici ne dostavljaju Ministarstvu financija, Državnoj riznici svoje obrasce s izvodima otvorenih stavaka s obzirom na to da oni navedenim podacima imaju pristup, primjerice za potraživanje za naknade plaće za bolovanje na teret Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje i sl. te tako provode usklađivanje potraživanja.

4. Usklađivanje potraživanja s dužnicima na dan 31. prosinca

Popis potraživanja obavlja se prema stanju u poslovnim knjigama na dan 31. prosinca nakon što su provedene sve knjigovodstvene evidencije koje se odnose na poslovne događaje proračunske godine.

Usklađivanje sa stvarnim stanjem na dan 31. prosinca obavlja povjerenstvo za popis tako da provjeri je li za svako pojedino potraživanje, za koje postoji pravni temelj, ispostavljen dokument i jesu li svi poslovni događaji iz dokumenata knjigovodstveno evidentirani. Obveza povjerenstva je u posebne popisne liste popisati dugoročna i kratkoročna potraživanja, utvrditi stvarno stanje i razlike između stvarnog stanja utvrđenog popisom i knjigovodstvenog stanja usklađivanjem podataka s dužnicima. Nadalje, Izvještaj o obavljenom popisu treba, između ostalog, sadržavati mišljenje o sumnjivim i spornim potraživanjima, kao i nenaplativim te zastarjelim potraživanjima, prijedlog o otpisu nenaplativih i zastarjelih potraživanja i obveza, mjerama protiv osoba odgovornih za neusklađenost knjigovodstvenog i stvarnog stanja, zastaru i nenaplativost potraživanja i slično.

Provedenim usklađivanjem potraživanja s dužnicima s danom 31. listopada nije ispunjena obveza usklade potraživanja sa stanjem na dan 31. prosinca proračunske godine. Naime, u razdoblju od 1. studenog do 31. prosinca

stvaraju se dodatna potraživanja, od kojih će dio biti podmiren do 31. prosinca, a dio će ostati nepodmiren i bit će sastavni dio stanja potraživanja na 31. prosinac. S druge strane, dio potraživanja utvrđenih na dan 31. listopada do 31. prosinca će se naplatiti, stoga ta potraživanja neće biti sadržana u stanju potraživanja na 31. prosinca. Podmirenjem potraživanja do 31. prosinca vjerovnici potvrđuju svoje dugovanje koje su imali na dan 31. listopada.

Kako bi se mogao obaviti vjerodostojan popis imovine i obveza, usklađenje potraživanja s dužnicima na dan 31. prosinca potrebno je provesti tako da se IOS-i pošalju svim dužnicima koji s navedenim danom nisu podmirili svoja potraživanja prema vjerovniku. Navedeno znači da će oni dužnici prema kojima su potraživanja bila evidentirana na dan 31. listopada, a nisu ih podmirili do kraja proračunske godine, na ovjeru zaprimiti IOS i s 31. prosincem. Osim njih, IOS-e je potrebno poslati i onim dužnicima prema kojima su potraživanja nastala od 1. studenog do 31. prosinca te do navedenog datuma nisu podmirena.

5. Ispravak vrijednosti potraživanja

Ispravak vrijednosti potraživanja prema kriteriju kašnjenja u naplati provodi se, ako se s naplatom potraživanja kasni:

- između jedne i tri godine, po stopi od 50 %,
- iznad tri godine, po stopi od 100 %.

Ako je nad dužnikom pokrenut stečajni i/ili likvidacijski postupak, vrijednost potraživanja ispravlja se po stopi od 75 %.

Ispravak vrijednosti potraživanja se provodi od 2018. godine kada je Pravilnikom o proračunskom računovodstvu propisana obveza, stoga se posebna pozornost treba posvetiti provođenju ispravka za račune za koja je u prethodnim godinama već proveden ispravak po određenoj stopi.

Bez obzira na provođenje ispravka vrijednosti potraživanja prema navedenim kriterijima, proračuni, proračunski izvanproračunski korisnici moraju poduzimati sve potrebne mjere za potpunu naplatu prihoda i primitaka iz nadležnosti i uplatu u proračun prema važećim propisima. U potpunosti ispravljena potraživanja zadržavaju se u bilančnoj evidenciji sve do trenutka prestanka postojanja pravne osnove za njihovu naplatu.

Ispravak vrijednosti potraživanja ne predstavlja promjenu u vrijednosti imovine i obveza, a knjigovodstveno se provodi zaduženjem odgovarajućeg osnovnog računa u razredu 9 *Vlastiti izvori* i odobrenjem odgovarajućeg osnovnog računa ispravka vrijednosti potraživanja. Računskim planom proračuna propisani su podskupine, odjeljci i osnovni računi za evidentiranje ispravka vrijednosti potraživanja za prihode poslovanja, od prodaje nefinancijske imovine, za dane zajmove, vrijednosne papire i dionice i udjele u glavnici.

Pitanjem 54. Upitnika o fiskalnoj odgovornosti koje na uzorku od 10% potraživanja od čijeg je dospjeća prošlo više od godinu dana, odnosno potraživanja od dužnika nad kojima je pokrenut stečajni i/ili likvidacijski postupak, ali ne na više od 20 pojedinačnih potraživanja, testira se je li se u godini za koju se Upitnik popunjava provodio ispravak vrijednosti potraživanja u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu. Preduvjet da bi se na navedeno pitanje moglo potvrdno odgovoriti svakako je potvrđan odgovor na pitanje 50. Upitnika.

Naime, da bi se ispravak vrijednosti potraživanja mogao ispravno provesti prvenstveno je neophodno u poslovnim knjigama imati evidentirano stvarno stanje potraživanja usklađeno s dužnicima, a analitičke evidencije moraju osigurati podatke o starosnoj strukturi potraživanja po dužnicima.

Prijave u tijeku!

Pregledajte našu ponudu
aktualnih edukacija!

www.tim4pin.hr